



## Bölüm 7

# Çocuklarda Madde Bağımlılığı

Dilek DEMİREZEN<sup>1</sup>

### GİRİŞ

*“Ormanda yaşayan minik bir serçe dünyayı çok seviyordu. Sabahtan akşama kadar neşe içinde uçarak sevgisini gösteriyordu. Bir gün yaşadığı ortamda şiddetli bir fırtına koptu, gök gürledi şimşeklerle yırtılan toprak titredi. Bütün hayvanlar korkarak, saklanmak için yuvalarına kaçıştılar. Minik serçe dışarı çıkıp boylu boyunca yere uzandı ve incecik bacaklarını göğe doğru kaldırdı. Koşarak yuvasına yetişmeye çalışan bir tilki serçeyi fırtınanın ortasında bir yerde yere yatmış halde görünce ne yaptığını sordu: “Tilki kardeş görmüyor musun, göğün bu fırtınada kopup bunca varlığı üzerine düşürerek herkesi ezmesinden korkuyorum, bu yüzden bacaklarımla itip dünyamızı koruyorum” diye cevap verdi serçe. Bunu duyan tilki bir an için fırtınanın korkusunu bile unuttu ve gülmeye başladı: “Gök nerede sen nerede? Bu minik bacaklarınla mı gökyüzünün yere düşmesini engelleyeceksin?”*

*Serçeye tilkiye hiç alınmadan itmeye devam etti. “Tilki kardeş haklı olabilirsin ama ben elimden geleni yaparım, kalbim bu dünyayı sevecek kadar büyükse neden bacaklarım onu koruyacak kadar güçlü olmasın ki?” dedi.*

*Judith Malika Liberman, “Bir Masal İyi Gelir”, 2020*

Bağımlılık konusunda serçe gibi olmak; sevginin durdurulmaz etkisini bu problem ile çalışırken kullanmak başlangıç ruhunu temsil edebilir

Madde bağımlılığı açıp kapama düğmesi olan statik bir durum değil, aksine birçok değişimle karakterize bir süreçtir. Bağımlılık süreci gibi iyileşme süreci de

<sup>1</sup> Uzm. Psk. Hem., Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, dilekdemirezen@duzce.edu.tr

olumsuz tutumunun da arttığı bildirilmiştir. Olumsuz tutumun gelişmesi tedavi sürecini de olumsuz etkilemekte, iyileşmeyi geciktirmektedir. Bu nedenle ailenin tutum değişikliği üzerinde çalışılması gerektiği ileri sürülmektedir (Erdemir, 2005). Bağımlı bireyin yakınlarında da ruhsal sorunlar gözleendiği bildirilmektedir (Atar ve ark., 2016). Madde bağımlılığı olan bireylerin ebeveynlerinde öfke, anksiyete ve depresyon düzeylerinin sağlıklı kontrol grubuna oranla daha yüksek olduğu görülmüştür (Saunders et al., 2016).

## SONUÇ

Bağımlılık yapıcı maddeler ve madde kullanımı ile mücadele, günümüzde çözüm bekleyen öncelikli sorunlardandır. Bu sorun, yapısı gereği çok taraflı ve koordineli bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Hemşirelik; önleme, erken tanı, tedavi ve rehabilitasyon aşamalarında bağımlılık sorunu olan birey ve aileye bakım verebilecek kaynak rolündedir. Çocuk sağlığı hemşiresi; ebeveyn bağımlılığından zarar gören çocukların tespiti ve bakımında rol alırken, bağımlılığın başlangıcı olan çocukluk/ergenlik döneminde de bakım için başvurulabilecek değerli bir kaynaktır. Hemşire kendi değerlerine bakarak, bakımın önündeki stigmatizasyon engelini kaldırarak bağımlılığı olan birey ve aile ile çalışabilir.

## KAYNAKLAR

- 2016–2020 NIDA Strategic Plan Advancing Addiction Science. [https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/2020-2/nida\\_2016strategicplan\\_032316](https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/2020-2/nida_2016strategicplan_032316)
- Akgül, S., & Kutluk, T. (2015). Çocuk ve ergenlerde tütün kontrolü. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24, 1-5.
- Albayrak, S. (2018). Bir Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Madde Kullanım Özellikleri ve Tutumları. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(6), 415-420.
- Albayrak, S., & Balcı, S. (2014). Gençlerde Madde Bağımlılığının Önlenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 11(2), 30-37.
- Aliyu M. H, Wilson R.E., Zoorob R., Chakrabarty S., Alio A.P., Kirby R.S., Saliu H.M., (2008). Alcohol consumption during pregnancy and the risk of early stillbirth among singletons, *Alcohol* 42 369-374.
- Arıkan, Z., Yasin Genç, D., Çetin Etik, D., Aslan, S., & Parlak, P. İ. (2004). Alkol Ve Diğer Madde Bağımlılıklarında Hastalar Ve Yakınlarında Etiketleme. *Journal of Dependence*, 5, 52-56.
- Atar AÖ, Yalçın Ö, Uygun E, Demirci AÇ, Erdoğan A. (2016). The assessment of family functions, dyadic adjustment, and parental attitude in adolescents with substance use disorder. *Arch Neuropsychiatr*. 53: 38-44 (DOI: 10.5152/npa.2015.8750).
- Ballester-Arnal, R., Castro Calvo, J., Gil-Llario, M. D., & Gil-Julia, B. (2017). Cybersex addiction: a study on Spanish college students. *Journal of sex & marital therapy*, 43(6), 567-585.
- Bechara, A. (2005). Decision Making, Impulse Control And Loss Of Willpower To Resist Drugs A Neurocognitive Perspective. *Nature Neuroscience*. 8(11). 1458-1463.
- Beşirli, H. (2007). Gençlerin alkol tüketim davranışları ve bu davranışlarını etkileyen fak-

- törlerin sosyolojik analizi. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 85-118.
- Bilinski, P., Wojtyła, A., Kapka-Skrzypczak, L., Chwedorowicz, R., Cyranka, M., & Studzinski, T. (2012). Epigenetic regulation in drug addiction. *Annals of agricultural and environmental medicine*, 19(3).
- Black DW. (2013). Behavioural addictions as a way to classify behaviours. *Can J Psychiatry* 58(5): 249- 251.
- Blum K, Cull JG, Comings ED. (1996). Biogenetics of reward deficiency syndrome. *Sci Am*; 84: 132-145.
- Bozkurt, H., Şahin, S., & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 235-247.
- Child Mind Institute, 2016. <https://childmind.org/article/mental-health-disorders-and-substance-use/> (Erişim Tarihi: 18.08.2021)
- Chou R, Gordon DB, de Leon-Casasola OA et al. (2016). Guidelines on the management of postoperative pain. *J Pain*. 7: 131-57.
- Cullen K. A., Ambrose B. K., Gentzke A. S., Apelberg B. J., Jamal A., King B. A. (2018). Notes from the field: Increase in the use of electronic cigarettes and any tobacco product among middle and high school students-2011–2018. *MMWR Recommendations and Reports (Morbidity and Mortality Weekly Report)*, 67, 1276–1277.
- Çakmak V, Çınar N. (2014). Gençler Arasında giderek yaygınlaşan nargilenin sağlığa etkileri. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*.(2):3
- Çakmak, S., & Tamam, L. (2018). Kumar oynama bozukluğu: Genel bir bakış. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 78-97.
- Çelik, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin incelenmesi: Kültür Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul.
- Duyan, V., & Gövebakan, R. (2021). Madde bağımlılığı ve Aile. *Yeni İnsan Yayınevi*.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2018). Yeni psikoaktif maddeler hakkında beşinci WHO-UNODC uzman konsültasyonu: opioidlerin tıbbi olmayan kullanımının zorluklarının ele alınması, toplantı raporu, 24-25 Eylül 2018, DSÖ Genel Merkezi, Cenevre, İsviçre (No. WHO/EMP/2018.05). Dünya Sağlık Örgütü.
- Ekinci S, Yalçınay M, Uğur Kural H, Kandemir H. ( 2016). Madde Bağımlılığı Olan Hastaların Ebeveynlerinde Öfke Düzeyi: Öfkenin, Depresyon ve Anksiyete Düzeyi ile İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*. 19:125-129 DOI: 10.5505/kpd.2016.20592.
- Erdemir F. (2005). *Hemşirelik Tanıları El Kitabı* 7. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Ertüzün, E., Uyaroğlu, A. K., Demirel, B., & Kocak, E. (2016). Boş zaman aktivitelerinin madde bağımlılığı sürecindeki rolüne ilişkin nitel bir çalışma. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(2), 49-58.
- Fisher, W. A., & Barak, A. (2001). Internet pornography: A social psychological perspective on Internet sexuality. *Journal of Sex Research*, 38(4), 312-323.
- Ghebreyohans, G., Khalil, E. A. G., Tsige, Z., & Ali, F. (2015). The effect of peer education on peer educators' reproductive health knowledge, attitude, health service use and their personal development. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, 20(1), 294–312.
- Gilligan, C., Wolfenden, L., Foxcroft, D. R., Williams, A. J., Kingsland, M., Hodder, R. K., ... & Wiggers, J. (2019). Family-based prevention programmes for alcohol use in young people. *Cochrane database of systematic reviews*, (3).
- Gökler, R., & Koçak, R. (2008). Uyuşturucu ve madde bağımlılığı. *Sosyal bilimler araştırmaları dergisi*, 3(1), 89-104.
- Griffith, J. (1999). Substance abuse disorders in nurses. In *Nursing forum* (Vol. 34, No. 4, pp. 19-28). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Griffiths, M. D. (2017). Behavioural addiction and substance addiction should be defined

- by their similarities not their dissimilarities. *Addiction*, 112(10), 1718-1720.
- Güner, K. (2020). Madde kullanımı olan genç ergenlerde travma ve psikolojik sağlamlığın incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Heather, N., Best, D., Kawalek, A., Field, M., Lewis, M., Rotgers, F., ... & Heim, D. (2018). Challenging the brain disease model of addiction: European launch of the addiction theory network.
- Kültür S., Ünal MF, Özusta Ş. (2006). Alkol bağımlılığı olan babaların çocuklarında psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi* [Turkish Journal of Psychiatry], 17(1):3-11.
- Kültür, S. E. Ç., Ünal, M. F., & Özusta, P. Ş. (2006). Alkol bağımlılığı olan babaların çocuklarında psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Derg*, 17(1), 3-11.
- Miller, W. R., Rollnick, S., Karadağ, F., Ögel, K., Tezcan, A. E., & Ayhan, A. (2009). Motivasyonel görüşme: insanları değişime hazırlama. HYB Basım Yayın.
- Monroe, T., Vandoren, M. M., Smith, M. L., Cole, M. J., & Kenaga, H. (2011). Nurses recovering from substance use disorders: A review of policies and position statements. *The Journal of nursing administration*, 41(10), 415.
- Najavits, L.; Lung, J.; Froias, A.; Paull, N.; Bailey, G. A. (2014). Study of multiple behavioral addictions in a substance abuse sample. *Subst. Use Misuse*, 49, 479-484.
- Ögel K, (2010). Madde Kullanımı ve Bağımlılığın Nedenleri, Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme, Yeniden Yayınları, İstanbul; p. 3-16.
- Ögel K. (2010). Madde Kullanımı ve Bağımlılığın Nedenleri, Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme, Yeniden Yayınları, İstanbul, 3-16.
- Ögel, K., Uğuz, Ş., Sir, A., Yenilmez, Ç., Tamar, M., Çorapçoğlu, A., ... & Liman11, P. O. (2003). Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim Gençliği Arasında Esrar Kullanım Yaygınlığı. *Journal of Dependence*, 4, 15-19.
- Özcebe H, (2008). Gençler ve Sigara. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 731, Ankara.
- Özdemir H, Taşcı S. (2013). Motivasyonel Görüşme Tekniği ve Hemşirelikte Kullanımı. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt 1 Sayı 1*.
- Öztürk, Y. E., Kırloğlu, M., & Kıracı, R. (2015). Alkol ve madde bağımlılığında risk faktörleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 18(2), 97-118.
- Paus, T. (2005). Mapping brain maturation and cognitive development during adolescence. *Trends in cognitive sciences*, 9(2), 60-68.
- Popova, S., Lange, S., Probst, C., Gmel, G., & Rehm, J. (2017). Estimation of national, regional, and global prevalence of alcohol use during pregnancy and fetal alcohol syndrome: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(3), e290-e299.
- Prochaska, J.O., DiClemente, C.C. (1983). Stage and processes of self change of smoking: toward and integrative model. *J Consult Clin Psychol*, 51, 390-5.
- Ross, D. (2020). Addiction is socially engineered exploitation of natural biological vulnerability. *Behavioural brain research*.1-22.
- Ryding, F. C., & Kaye, L. K. (2018). "Internet addiction": A conceptual minefield. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16(1), 225-232.
- Sağlık Bakanlığı. (2011). Ulusal ruh sağlığı eylem planı (2011-2013). Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Saunders EC, McLeman BM, McGovern MP, Xie H, Lambert-Harris C & Meier A. (2016). The influence of family and social problems on treatment outcomes of persons with cooccurring substance use disorders and PTSD. *Journal of Substance Use*. 21(3):237-243 (DOI: 10.3109/14659891.2015.1005184).
- Sönmez, C. I., Aktaş, T., Velioğlu, U., & Başer, D. A. (2017). Sigara kullananlarda ekspiryum havasında karbonmonoksit düzeyleri ve bağımlılık puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Family Practice and Palliative Care*, 2(3), 12-15.

- Taylan HH, Işık M. (2015). Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies*.10:855-74
- Temple, J. (2009). Caffeine Use in Children: What We Know, What We Have Left To Learn, And Why We Should Worry. *Neurosci Biobehav. Rev.*, 33(6), 793–806.
- Trinkoff, A. M., & Storr, C. L. (1998). Substance use among nurses: differences between specialties. *American Journal of Public Health*, 88(4), 581-585.
- Tsitsika A, Janikian M, Schoenmakers TM, Tzavela EC, Ólafsson K, Wójcik S et al. (2014). Internet addictive behavior in adolescence: A cross-sectional study in seven European countries. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 17:528–52.
- TUBİM. (2019). Türkiye Uyuşturucu Raporu Retrieved from Ankara: <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/2019-TURKIYE-UYUSTURUCU-RAPORU.pdf>
- Turkey monitoring center for drugs and drug addiction (TUBİM) (2016). Turkey drug report 2014. [http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/Türkiye Uyuşturucu Raporu MCDDA. Country overviews](http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/Türkiye_Uyuşturucu_Raporu_MCDDA_Country_overviews). Retrieved July 2016 from [www.emcdda.europa.eu/countries/](http://www.emcdda.europa.eu/countries/)
- Van Boekel, L, et al., (2015). Comparing stigmatising attitudes towards people with substance use disorders between the general public, GPs, mental health and addiction specialists and clients, *International Journal of Social Psychiatry*, 61, 539-549.
- Vanderplasschen, W., Vandeveldel, S., & Broekaert, E. (2014). Therapeutic communities for treating addictions in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Velleman R, Templeton L. (2007). Understanding and modifying the impact of parents' substance misuse on children. *Advances in Psychiatric Treatment*.13(2):79-89.
- Volkow, ND, Icaza, MEMM, Poznyak, V., Saxena, S., Gerra, G., & UNODC-WHO Resmi Olmayan Bilimsel Ağı. (2019). Opioid krizini küresel olarak ele almak. *Dünya Psikiyatrisi*, 18 (2), 231-232.
- Warner, M., Chen, L. H., Makuc, D. M., Anderson, R. N., & Miniño, A. M. (2011). Drug poisoning deaths in the United States, 1980–2008. *NCHS data brief*, 81(81), 1-8.
- WHO Report On The Global Tobacco Epidemic, 2015. URL: [https://apps.who.int/tobacco/global\\_report/2015/en/index.html](https://apps.who.int/tobacco/global_report/2015/en/index.html) (15.06.2021)
- Wolk, B.J., Ganetsky, M., & Babu, K.M. (2012). Toxicity Of Energy Drinks. *Curr Opin Pediatr*, 24(2),243-51. [www.medikalakademi.com.tr](http://www.medikalakademi.com.tr)
- World Health Organization (WHO). (2015). Global standards for quality healthcare services for adolescents: A guide to implement a standards-driven approach to improve the quality of health services for adolescents.; Volume 4: Scoring sheets for data analysis WHO, Geneva.
- World Health Organization. The global strategy for women's, children's and adolescents' health (2016–2030). Geneva: World Health Organization. <http://www.who.int/life-course/partners/global-strategy/en/>.
- World Health Organization. The global strategy for women's, children's and adolescents' health (2016–2030). Geneva: World Health Organization; 2015. <http://www.who.int/life-course/partners/global-strategy/en/>.
- World Health Organization. *World Health Statistics* (2014). Geneva: WHO, 2014
- Yaman, Ö.M., (2021). Türkiye'de Gençlik ve Bağımlılık: Bibliyometrik ve Tematik Bir Araştırma (1910-2020). İstanbul.
- Yeşiltaş, A. (2020). Mpower Politikası Sonrası Ergenlerde Tütün ve Tütün Ürünleri Kullanımı: Sistemik Derleme. *Bağımlılık Dergisi*, 21(2), 137-148.
- Zou, Z., Wang, H., Uquillas, F. D. O., Wang, X., Ding, J., & Chen, H. (2017). Definition of substance and non-substance addiction. *Substance and Non-substance Addiction*, 21-41.